

Treskoposten

GABRIEL SCOTT dagene 2019

Lørdag 31. august
kl. 19:00

FESTAFTEN,
Lillesand ungdomsskole

Tema:

«Barneskildringer i Gabriel
Scotts diktning».

SVERRE WILAND

kåserer over tema.

IMAN TOBI, sang

HANS PETTER

STIFOSS-HANSEN, gitar

BOKSALG og

ENKEL BEVERTNING

Billett ved døra kr. 200,-

Søndag 1. september
kl. 19:00

Kveldsgudstjeneste
i Høvåg kirke.

ROLF ERIK HANISCH

er prest og taler

EARLING NIKOLAISEN,
musikk

Gave til Gabriel Scott Selskabet kan
gis ved utgangen. Bekransning av
Scott-varden etter gudstjenesten

Andre arrangementer

Mandag 9. september
tidligere bokbussen i Agder kommer
på besøk se side 10

Onsdag 2. oktober
Thor Einar Hanisch månedens gjest i
Søm Kirke i Randesund.se ||

Søndag 3. november
FANT 80 år. Vi ser filmintervju med
Espen Skjønberg og Toralv Maurstad.
Se side 11

www.gabrielscott.no

– en liten tjuvstart på årets Scott-dager

Scott-kveld på Ågerøya bedehus.

Av Ingjerd Modal

17. juli var Ågerøyfolk invitert til en Gabriel Scott-kveld på Ågerøya bedehus. Ca 30 interesserte benket seg i sola på den lune vollen utenfor bedehuset. Leder i Gabriel Scott Selskabet, Anders Bjørnholmen startet underholdningen med å gjøre oss kjent med Gabriel Scotts liv og levnet. Deretter ga Signe Bjørnholmen og Ingjerd Modal de fremmøtte smakebiter fra Scotts litteratur og leste bruddstykker fra *Jernbyrden*, *Skipper Terkelsen* og *Kilden*. Til slutt fortalte Ingjerd litt fra *Vindholmens beskrivelse*. Harde Johannessen viste frem bilder av luftskipperen Francesco Cetti, som bodde på Ågerøya en periode, og som Gabriel Scott forteller om i *Skipper Terkelsens levnedsløp*.

Boksalget gikk godt både av Scott-bøker og av Høvåg Gårds- og Slekthshistorie som Høvåg Museums- og Historielag solgte den kvelden. Vi takker alle fremmøtte for en hyggelig kveld!

Publikum benket seg i sola Foto: Halvard Vesterhus

Selskabets leder har ordet	Side 2
Festlig og tankevekkende om Pukkelen på Kilden	Side 4
Gabriel Scott dagene 2019	Side 5
Private illustrasjoner i et eksemplar av Det gylne evangelium på nederlandsk	Side 6
Hvorfor er ikke <i>Det gylne evangelium</i> oversatt til tysk?	Side 8
Gabriel Scott - det var en gang	Side 9
Om Gabriel Scott i «Sangen om Høvåg»	Side 10
Kilden kommer på latvisk til jul	Side 12
Gabriel Scott - stadig i vinden	Side 13
Fantene slik Gabriel Scott så dem	Side 14

Treskoposten

ISSN 1504-730X (trykt utg.)

ISSN 2464-1545 (online)

Redaktør:

Jorun Vatland

Journalister:

Kirsten og Thor E. Hanisch
mob. 909 95102

Forsendelse:

Harde Johannessen, mob. 907 59519
hardej@hotmail.com

Layout/trykk: Trond Print Design as

Styret i Gabriel Scott Selskabet

Leder:

Anders Bjørnholmen
mob. 986 67724
signeanders@gmail.com

Sekretær

Harde Johannessen, mob. 907 59519
hardej@hotmail.com

Styremedlemmer:

Martin Birkeland, mob. 906 14729
martbirk@broadpark.no

Peer Rødal Haugen, mob. 992 61422
post@peers.no

Ingjerd Modal, mob. 415 24671
ingjerd.modal45@gmail.com

Vararepresentant:

Unni Kirsten Hansen, mob. 470 95858
unnihans@icloud.com

Webansv.:

Arthur Myhre Scott, mob. 415 39789
icelandairwaves@gmail.com

www.gabrielscott.no

Forlaget:

Peer Rødal Haugen, forlagssjef
mob. 99261422
epost: post@peers.no

Eva Kristiansen, salgsmedarbeider
mob. 99502525
epost: eva@aktivinvest.no

Arne Henriksen, forlagsmedarbeider
mob. 90956054
epost: arhehenr@online.no

Arrangementskomité:

Signe Bjørnholmen, mob. 958 81824,
May Robertstad, mob. 917 33868,
Jens Stien, mob. 415 88843,
Jorun Vatland mob. 481 59741

Valgkomité:

Signe Bjørnholmen, leder,
Ingjerd Modal, Elisabeth Dobey
Vara: May Robertstad

**GABRIEL SCOTT
SELSKABET**

Lederen har ordet

Kjære medlemmer og venner av Gabriel Scott Selskabet.

Det er gått et år siden jeg satt på brygga med PC'n i fanget og skreiv til Treskoposten. Det var en stille sommermorgen. I dag er det østavind, derfor sitter jeg på terrassen vår, sitter i le for denne vinden og ser ut over Blindleia. Det er ganske forunderlig, i går ettermiddag gikk båttrafikken nesten like tett som biltrafikken på E-18 en ettermiddag. Mange holdt fart langt over 20 knop. Bølgene som de etterlot seg, herjet med båtene våre slik at de måtte fortøyres som for storm. For de fleste var flere uker med båtferie nå til ende. I dag er det bare en og annen båt som kommer forbi. Rutebåten «Øya» kjører fortsatt sin daglige tur mellom Lillesand og Kristiansand, men i dag var det nok bare et titalls passasjerer med på turen. Fra nå av er det håndverkere og deres frakkebåter som trafikkerer Blindleia.

Jeg må nok innse, her jeg sitter at sommeren er på hell, og høsten er rett rundt hjørnet. Det minner meg på at det igjen er tid for at foreninger og lag gjenopptar aktivitetene sine. For oss i Gabriel Scott Selskabet er det nå tid for å sende ut en ny Treskopost med invitasjon til årets Gabriel Scott-dager.

Forrige Treskopost inviterte til Selskabets årsmøte som ble avholdt i Høvåg Herredshus 26. mars. Resultatet av valg ser dere i spalten til venstre. Dere vil kan hende si at personene her er som «Tordenskiolds soldater» da det stort sett er gjenvalg av personer. Vi som sitter i ledelsen er svært takknemlig for at vi har en så stabil og velvillig gjeng å samarbeide med. Selskabets regnskap for 2018, som ble fremlagt på årsmøtet, viste at resultatet for fjoråret ble et rekordoverskudd. Dette resultatet fremkom først og fremst på grunn av at vi fikk, og ble tildelt pengegaver. Vi vil her og nå rette en stor takk til de som har støttet oss. Det er flere personlige givere, flere næringsdrivende, våre nærmeste kommuner og fylkeskommuner.

Jubileumsutgaven av «Kilden» har blitt en salgssuksess, og gir oss gode inntekter og overskudd.

Nei, pengegaver og inntekter av boksalg blir ikke satt inn på bankkonto til forrentning. Straks vi ser vi har nok penger på konto, er forlagskomiteen i arbeid med en ny bokutgivelse. Dere vil finne en oversikt over

Utsikt fra Bjørnholmen

I år var det Jens Stien som satt ved dirigentbordet og ledet møtet med sikker hånd. Selskabets leder Anders Bjørnholmen presenterte årsberetningen og regnskapet mv.

Signe leste fra boka Storebror

Som vanlig skapte Peer og Eva entusiasme for nytutgitte Scott-komedier og for utallige andre bøker fra Selskabets store bokmeny.

Harde viste et videointervju med Torolv Maurstad og Espen Skjønberg som spilte sammen i Scott-filmen FANT i 1937. Se side 14.

bøkene som Selskabet det siste året har gitt ut. En stor takk til Eva Kristiansen, Arne Henriksen og Peer Rødal Haugen som står for forlagsvirksomhet og boksalg.

Fra Lillesand Folkebibliotek og fra Lillesand By- og Sjøfartsmuseum får vi hyggelige tilbakemeldinger på at utstillingene i biblioteket, og fiskeren Markus sitt hus som er gjenskappt i museet, har hatt mye besøk i sommer. Disse to permanente utstillinger gjør at mange blir kjent med Gabriel Scott og hans forfatterskap. Vi retter en stor takk til ledelsen i biblioteket og i museet for velvillighet og godt samarbeid. Vi oppfordrer våre medlemmer til å besøke disse to utstillingene når dere er i Lillesand.

I løpet av våren har Scotts litteratur blitt bragt ut til folket ved at Ingjerd Modal stadig er ute med sine Scottopplesninger. Thor Einar Hanisch, Peer Rødal Haugen og undertegnede har besøkt foreninger og lag og fortalt om Gabriel Scotts levnetsløp og forfatterskap.

I år har vi har vi prøvd noe nytt. Som dere vil se av programfolderen, inviterte vi til et treff på Ågerøya. En onsdag midt i fellesferien inviterte vi fastboende og sommergjester til et møte i godværet på jordet utenfor bedehuset. Arrangementet var et samarbeid med Høvåg Historie- og Museumslag og Gabriel Scott Selskabet. Dere finner omtale på side 1.

Nå ser vi frem til helga lørdag 31. august og søndag 1. september; til årets Gabriel Scott-dager. Lørdag 31. august kl.19:00 inviterer vi til festaften i aulaen i Lillesand Ungdomsskole. Kveldens foredragsholder er Sverre Wiland, universitetslektor fra UiA. Tema for foredraget er Barneskildringer i Scotts litteratur. Vi får sang og musikk fra henholdsvis Iman Tobi og Hans Petter Stifoss-Hansen. Det blir selvfølgelig også boksalg og presentasjon av de siste bokutgivelsene. Enkel bevertning og god tid til bokkjøp og sosialt samvær. Et uanmeldt innslag kan også forekomme.

Søndag 1. september kl. 19:00 Kveldsgudstjeneste i Høvåg Kirke. Prest og taler er Rolf Erik Hanisch. Earling Nikolaisen er organist denne kvelden og vil også bidra med en minikonserert. Etter gudstjenesten blir det tradisjonen tro bekransning av Scottvarden utenfor kirka.

Se for øvrig program og omtale av arrangementene lenger ute i avisen. Vi ønsker dere velkommen og håper å treffe mange av dere på Lillesand Ungdomsskole og i Høvåg Kirke.

Jeg blir stadig imponert over hvor mye som er å finne av omtaler, og artikler som er skrevet til Gabriel Scotts litteratur. Dette har vært og blir etter hvert presentert for dere i Treskoposten. En stor takk og honnør til redaktør Jorun Vatland, journalistene Kirsten og Thor Einar Hanisch og til skribenten Harde Johannessen.

Beste hilsen
Anders Bjørnholmen

Anders Bjørnholmen gjorde oss kjent med Gabriel Scotts liv og levnet. Signe Bjørnholmen og Ingjerd Modal ga de fremmøtte smakebiter fra Scotts litteratur med bruddstykker fra Jernbyrden, Skipper Terkelsen og Kilden. Se side 1. Foto: Halvard Vesterhus

Festlig og tankevekkende om Pukkelen på Kilden

Av Kirsten og Thor Einar Hanisch

Mange Sørlendirer tenker med stor glede på oppsettingene til Det Dramatiske Selskab i Kristiansand. Sist ut var «Pukkelen» av Gabriel Scott, som ble spilt i Multisalene på Kilden i Kristiansand 24. – 27. oktober 2018, og som vi dessverre ikke hadde anledning til å omtale før. Komedien var bearbejdet av Kristian Landmark, filmskaper, forfatter, universitetslektor, Fakultet for humaniora og pedagogikk, UiA. Landmark: «Gabriel Scott var en meget klok mann, og det var en opplevelse å lese stykket for første gang. Jeg vil påstå at Scott forutså kunstsilo-debatten mange år før», sa regissøren til Fædrelandsvennens Torgeir Eikeland da journalisten var til stede på en øving før premieren.

Vi vil slutte oss til synspunktet at for dem som fortsatt følger den toppaktuelle Kunstsilo-debatten og har fulgt den de siste to årene, virker mye kjent. Handlingen foregår i Kristiansand i 1925, og det er ikke vanskelig å se likheten med virkeligheten nå. Det dreier seg om en gave på betingelser som ikke alle var parate til å imøtekomme.

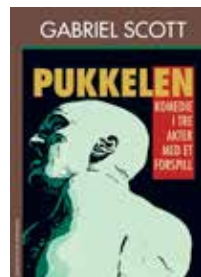
Scenariet er slik: Byforskjønnelsesrådet får brev om at byens rikeste mann, som rett nok er allment forhatt, har testamentert hele sin formue til hjembyen. Giveren er overtoller Gulliksen som de siste årene har bodd på en sydhavsøy med «humane skatteregler». Han har nå forlatt sitt jordiske liv. Gaven skal benyttes til byens forskjønnelse, nærmere bestemt også til en statue av en avdød borger som har gjort seg fortjent til denne ære. Et utvidet

Fra oppsettingen av Pukkelen i Multisalene i Kilden, fullsatt av Scottentusiaster. Foto:teh

Fra oppsettingen av Pukkelen: Hele Komiteen samlet til avgjørende overlegninger om hvem som skal hedres og komme på sokkel. Foto:teh

«skjønnhetsråd» lander raskt på den respekterte losoldermann Rasmus Damm som sin kandidat for statuen.

– Et kunstverk av denne rang kan fjerne det siste provinsielle preget vi så målrettet i «byforskjønnelsesrådet» har arbeidet for å bli kvitt, sier Johannes Echholdt i rollen som havnefogd, som også delte regien med Landmark. Men så begynte problemene da det kom fram at losoldermann Damm hadde pukkel da han levde. Striden står om man kan tillate at en billedhugger foreviger denne personen med pukkel, eller om den «i kunstens navn» kan utelates. Billedhugger Alf ble etter vår mening spilt meget troverdig av Landmark selv.

De andre rollene var besatt av Lise Lilletun Christensen, som havnefogdens datter Signe, Jan Erik Heggland som Jørgen Boff, Johnny Askeland som Organisten, Ole Martin Kyllø som Doktor Thorne, Øistein Rosen som Gullsmed Kleven, Marit Nodenes Heggland som tjenestepiken Reidunn, Kristin Mosfjell Rosen som fru Kleven, Anne Grete Eikås som fru Boff og Inger Johanne Mæsel som fru Samsonsen. Det dramatiske Selskab takket spesielt Gabriel Scotts familie, alle gode hjelpere i Kilden, Ole Rosenberg og familien Heggland, Christianssands Sjømandsforening og en rekke andre rause og velvillige hjelpere. Teatersjefer var Nina Feste Bajraktarevic og Beate Møller-Stray. Petter Hangeland var for en gangs skyld i kulissene, men gjorde seg likevel gjeldende.

På scenen, som mest sentralt var i Havnefogdens stue, som i byen ellers, gikk debatten høyt om kunst, livssyn og politikk. Utsagn som, «gave?», «betingelser?» «kunstens krav?» «byens forskjønnelse?» svirret i luften. I likhet med Scotts tidligere suksesskomedier «Himmeluret» (1905) og «Babels tårn» (1910) møter vi godt karrikerte typer av kjent Scottsk format også i «Pukkelen» (1949), urpremiere 2006. Ulikt de to første ble «Pukkelen» ikke satt opp i hovedstaden, «Himmeluret» på Centralteateret, «Babels Tårn» på Nationalteateret. Det skuffet Gabriel Scott.

Etter vårt syn fantes det neppe i dagens Norge noe mer relevant sted å sette «Pukkelen» opp enn i Kristiansand, Kunstsilodebattens sørlandske hovedstad. Her ble den en udiskutabel suksess.

Velkommen til GABRIEL SCOTT-DAGENE 2019

ONSDAG 17. JULI

17:00 SKJÆRGÅRDSTREFF, Ågerøya bedehus

INGJERD MODAL, SIGNE og ANDERS BJØRNHOLMEN leser og forteller. Ta med kaffe, mat og stol. Boksalg.

LØRDAG 31. AUGUST

19:00 FESTAFTEN, Lillesand ungdomsskole

Tema: «Barneskildringer i Gabriel Scotts diktning».

SVERRE WILAND kåserer over tema.

IMAN TOBI, sang

HANS PETTER STIFOSS-HANSSEN, gitar

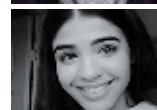
BOKSALG og **ENKEL BEVERTNING**

Billett ved døra **KR 200**

▶ **SVERRE WILAND**, førstelektor emeritus i nordisk litteratur ved Universitet i Agder. Han har vært særlig opptatt med Tarjei Vesaas' diktning.

▶ **IMAN TOBI** fra Grimstad

▶ **HANS PETTER STIFOSS-HANSSEN**, musiker

▶ **ROLF ERIK HANISCH** er sogneprest i Randesund menighet

▶ **EARLING NIKOLAISEN** er freelance musiker, utdanner seg til konsertpianist

SØNDAG 1. SEPTEMBER

19:00 Kveldsgudstjeneste i Høvåg kirke

ROLF ERIK HANISCH er prest og taler

EARLING NIKOLAISEN, musikk

Gave til GSS kan gis ved utgangen. Bekransning av Scott-varden.

Hovedtema for Dagene i år er «Barneskildringer i Gabriel Scotts diktning».

Det er tema for kåseriet til universitetslektor emeritus fra UiA, **SVERRE WILAND** på lørdagskvelden. Sverre Wiland er en merittert forsker og avholdt underviser fra Humanistisk fakultet UiA, nå pensjonist. Han har forfattet bøker og artikler om fortellerkunst, sagadiktning og episk diktning fra 1900-tallet. Mest kjent er hans bok "Om fuglane av Tarjei Vesaas", som også er med i den nasjonale serien "Veier til Verket". Det er interessant at han nå, som ekspert på fortellerkunst, vil holde foredrag om Gabriel Scotts barne- og ungdomslitteratur under Scottdagene 2019.

Sangen og musikken denne kvelden står **IMAN TOBI** og **HANS PETTER STIFOSS-HANSSEN** fra Grimstad for.

Taler på kveldsgudstjenesten søndag er **ROLF ERIK HANISCH**.

Han er prest i Randesund og taler over temaet *Det Gylne Evangelium*.

Hanisch-navnet skulle være kjent for de fleste som har litt fartstid i Gabriel Scott Selskabet.

Pianist **EARLING NIKOLAISEN** står for det musikalske under gudstjenesten.

Skjærgårdstreffet på Ågerøya onsdag 17. juli var en liten tjuvstart på årets Scott-dager og er gjennomført. Se side 1.

OPPFORDRING!

For rask kommunikasjon med Selskabets 452 medlemmer om nye arrangementer m.v., mail da inn din e-postadresse til Harde Johannessen, hardej@hotmail.com

Private illustrasjoner i et eksemplar av Det gyldne evangelium på nederlandsk

Av Harde Johannessen

Det gyldne evangelium ble utgitt i 1921. Den kom på nederlandsk i 1924 *Het gulden evangelie*, og deretter på engelsk i 1928 *The Golden Gospel*, svensk i 1943 *Gyllne evangelium*, og på afrikaans i 1988 *Petrus Beterweter*.

Jeg fikk kjøpt et unikt nederlandsk eksemplar med flotte private illustrasjoner. «Geillustreerd door Mus Frenkel» er det skrevet for hånd på tittelsiden, og der er en ex-libris-lapp med Paul Frenkel på.

Vi lurte på om 'Paul' og 'Mus' kunne være samme person. Først fikk jeg låne boka til min utstilling med Scott-oversettelser på Lillesand folkebibliotek sommeren 2014, av Caecile S Cnoops som driver «Atelier C» i Nederland, og har en facebook-side med samme navn, hvor jeg oppdaget boka. Tre år senere fikk jeg kjøpe den. Jeg fikk Caecile til å kontakte alle de 26 som stod i den nederlandske telefonkatalogen som heter Frenkel, og på den måten oppsporet vi tre barnebarn av illustratøren; Anita, Maritza og Michel, som er åtte søsken til sammen. Vi har kontakt på mail.

- 'Mus' betyr i dag 'gråspurv', men ble offisielt stavet 'musch' fram til 1947, og «Villa Mus» er sommerboligen til vår farmor og farfar Johanna Catharina Hillegonda Frenkel og Paul Frenkel, sier Anita. Den ligger i Barchemseweg 94, Lochem. Vi er alle åtte født og oppvokst der. Det er mormor som har laget de flotte illustrasjonene. Jeg tror hun var inspirert av den franske illustratøren Edmund Dulac og den engelske Arthur Rackham, for hun hadde bøker av dem med sort-hvitt tegninger som hun fargela.

Paul har datert boka 3. april 1924, og to av de første illustrasjonene har Johanna datert 1929. Mange år etter, i 1980 fikk Caeciles mor boka i bursdagspresang, er det skrevet i den, av sin venn Frans Reuvers som elsket å gå på antikvariatet.

- Det er på denne tiden vår mor Luba solgte Villa Mus, en tid etter at alle vi barna hadde flyttet ut, sier Michel. På ytterveggen var det en stor logo 'Mus' under det øverste vinduet. Den demonterte min bror, og jeg har den nå på stueveggen hjemme.

«Villa Mus» hvor logoen. 'Mus' er montert under det øverste vinduet

Mamma var bare fire år gammel da mormor døde i oktober 1930, da hun skulle ha sitt andre barn, sier Anita. Og så giftet morfar seg på nytt og mamma fikk en halvbror. Jeg tror alt dette ble så sårt for henne, så hun snakket aldri om mormor. Da mamma solgte sommerhuset gikk de fleste av bøkene tapt for oss. Men i familien har vi i alle fall bevart ei barnevugge som hun har dekorert med flotte russiske motiver.

Mormor, morfar og vår mor Luba Frenkel, april 1926

- Morfar er fra Moldova, og studerte piano i Berlin. Da den første verdenskrig kom og han bli kalt inn i militæret, deserterte han og rømte til Nederland hvor han traff min mormor. Morfar var jøde, og tok navnet 'Frenkel' fordi det hørtet mer nederlandsk ut. Han spilte i «Le Trio Neerlandais» som reiste mye på turneer i Europa og Amerika, og mormor var med.

Syv legioner basunengler spilte skapelseskoralen fra den sjettedag på sine lange, snoede sølvhorn

schaduwen neer en de r
arbeiders staken het vel

Arbeiderne skrådde hjem over marken med et høylæss.

En predikant, fet som en gris og med skjegg som en bukk.
Ei lita jente gav ei rose til Vårherre.

St. Peter drømmer om en markeds plass med dans, musikk,
karuseller og moro, og at han treffer djevelen på et vertshus.

En larmete by med grumset luft.

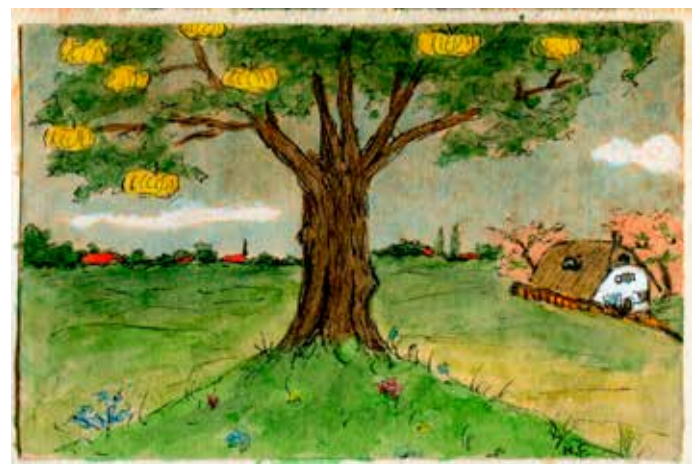
En frådende slagmark med ruiner og forkullede skoger.

Regnbuen signet jorden, og St. Peter satte seg på eselet og
red inn til Impio.

Kristofer treben har festet bjeller og lamper i et tre og står
og drar i et tau.

Sint-Pieter en de watermeloen.

Hvorfor er ikke *Det gylne evangelium* oversatt til tysk?

Av Harde Johannessen

Miljøet i boka virker jo så tysk, og det er 14 Scott-bøker som er oversatt til tysk. Birgit Scott sier i Fædrelandsvennen 26/10 – 1974 at det er i Dinkelsbühl Scott skaper kulissene til *Det gylne evangelium*. Denne lille romantiske tyske middelalderbyen som Scott elsker. Kapitlet «Hvorledes St. Peter kom i det grønne tårn» er skrevet her, om Det grønne tårn som virkelig er i Dinkelsbühl. 'Dinkel' er kornsorten spelt, og 'bühl' er en bul, en voll, eller en forhøyning i landskapet. Katedralen i Dinkelsbühl heter St. Georg. I et brev i 1933 kaller Gabriel Scott *Det gylne evangelium* rett og slett for «St. Georgs-vollen». Boken kommer på nederlandsk i 1923, engelsk i 1928, svensk i 1943 og afrikaans i 1988. Men hvorfor ikke på tysk?

Umiddelbart etter boken kommer til jul i 1921 er det utsikter til å få den oversatt til tysk. 29/12 takker Scott direktør Harald Grieg i Gyldendal for «*Deres elskværdige brev med de gode nyheter. I tilfælde boken kommer ut paa tysk, vilde jeg gjerne gjøre nogen forkortninger hist og her*».

En gang i 1922 skriver Grieg at en engelsk forlegger ikke vil gi ut boken fordi Vårherres opptreden kan virke støtende. 5/4 – 1922 skriver Scott at den protestantiske biskopen D. W. Petersen i Danmark er begeistret for boken og vil oversette den til tysk. Men det hører vi ikke noe mer til.

31/5 - 1922 skriver Scott «*Nu skal jeg snart tilstille fru Koppel gjennom Dem et rettet eks, av D. g. e. og autorisation, saa kan hun jo begynde med arbeidet, naar hun vil.*» Julia Koppel får autorisasjon for 10 år fra juni 1922, fremgår det av et senere brev.

30/6 – 1923 skriver Scott at på anbefaling fra hrr. Kopcsa i Wien, vil han spørre forlaget Rütten & Loening i Frankfurt am Main, og Scott vil at Grieg skal tilby Kopcsa å oversette den selv, hvis «*fru Koppel muligvis ikke hadde oversat D. g.e.*» ennå. 22/7 er de enige om at Grieg skal spørre fru Koppel. Men hun må ha satt seg imot.

For 19/12 – 1924 kommer et nytt forslag. Scott ber Grieg sende fru Julia Koppels adresse til professor Adolf Miethe – han som oversatte *Kilden* til tysk. Miethe har nemlig nå skaffet *Kilden* en forlegger, Friedr. Lintz. «*Forlæggeren ønsker flere av mine bøker, og hr. Miethe mener at han skal faa ordnet med utgivelsen av D.g.e. ogsaa i frau Koppels oversættelse.*» Dette blir det heller ikke noe av, så enten har Julia Koppel eller forlaget sagt nei.

Så går det fire år. I juli 1928 avslår Quizow i Lübeck som har gitt ut Stien boken fordi de syntes den er svakere enn Scotts andre bøker, noe Grieg er uenig i. 27/12 skriver Scott «*Nu har frau Koppel, Berlin sittet med autorisationen fra 1921 (er det vel) – imens har frk Miethe oversat tre (Kilden og Sven Morgendug, og Jernbyrden til avis) og skal nu til med den fjerde. Jeg vil derfor gjerne kunne gi henne D.g.e. som jeg har god tro paa i Tyskland ...*»

Grieg får svar fra Julia Koppel 11/1 – 1929, «*... at jeg arbeider energisk for den. Autoritationen kan han ikke ta til-*

«Den tyske drage frau Julia Koppel» 1914

Foto fra håndskriftsamlingen ved Det Kgl. Bibliotek, København.

bake, med mindre han betaler mig oversættelsen ... Jeg tror dog neppe, at hans sak ligger i bedre hender end i mine, og jeg håper, at jeg i den nærmeste fremtid kan melde et resultat.»

De får nå klarhet i at autorisasjonen varer helt til juni 1932, så da er det ikke noe annet å gjøre enn å vente til autorisasjonen går ut. Et år etter dette, 17/5 – 1933 ber Scott Grieg skrive til «*den tyske drage frau Julia Koppel, at jeg, naa fik en anden oversætter autorisation for tysk oversættelse av «Det gyldne evangelium» ... og nu vil jeg ikke vente længer hvor fornærmet hun maatte bli. ... Jeg har ikke adressen, ellers kunde jeg overtat St Georgs-vollen selv, men da jeg kjender Dem som en uræd mand, tør jeg vel be Dem trække lansens?»*. Scotts uttrykk 'St Georgs-vollen' betyr både 'Det gyldne evangelium' og 'Dinkelsbühl', som nevnt innledningsvis, men brukes her samtidig som bilde på den kampen St Georg førte.

9/9 - 1933 skriver Grieg: «*Nu er damen kommet sig over dette chock, og i dag mottok jeg et brev hvori hun sier at det var henne en stor skuffelse at hun ikke kunde få anbragt boken som hun har arbeidet så energisk med. Og så tilføier hun «Da nu min Overrettelse, som jeg har lagt meget Omhu i foreligger, vil jeg dog gaerne spørge, om Forfatteren har Aftale med et Forlag som jeg kunde sende Oversetteslen til.*

Hvad vil De jeg skal svare på dette?»

Scott svarer: «Det er vel best at gi damen et svævende svar – men endelig slik, at hun ikke kan hake sig fast paa nogen maate. Jeg husker hvor fast hun har siddet før. Har saa langt kommen, at Insel-forlaget bringer D.g.e paa tapetet, kan jeg jo nævne, at det foreligger en oversættelse i manuskript – men heller ikke mere. Og vær saa venlig ikke at omtale Inselforlaget for hende, ellers kan hun bli saa energisk, at hun forspilder hele greia.» Det finnes i dag ikke bevart noe manuskript fra Julia Koppel i Insel Verlags arkiv.

Scott prøver nå å få en annen oversetter. 12/10 ber han Grieg sende boken til lektor Edzard Sharper i Estland som oversatte Fant til tysk. Den kom ut på Insel Verlag i 1928. Sharper jobber nemlig i Tallin som journalist i fra 1932 til 1940. Dette hører vi ikke mere til.

Hvem er så denne «tyske drage frau Julia Koppel»? Det er frøken Julia Koppel (1876 – 1937), «teoretisk gift», født i Hamburg av danske foreldre, et godt jødisk kjøpmannshode, en elegant og stilfull dame som har en verdensdames ytre og vesen. Fetteren Valdemar Koppel er redaktør for avisen Politiken i København, og fetteren Henrik Koppel driver eget kunstforlag i København.

Kilder som ikke er nevnt i artikkelen:

Nekrolog over Julia Koppel i avisen Politiken 1937-09-09, København.

Christian Gellinke: *Johannes V. Jensen, Dänischer Sprachbildner und Querdenker und seine Übersetzerin Julia Koppel*, Peter Lang Verlag (2014) s 13 – 19.

Per Erik Ljung (red.): *Transformationer, Valda texter från International Association of Scandinavian Studies (IASS) 28:e konferens i Lund 2010*, (2011) s 215 – 216.

Om Insel Verlag: Deutsches Literaturarchiv Marbach, og Goethe-Schiller-Archiv i Weimar.

Hun er kanskje den som har gjort mest for å utbre dansk litteratur i Tyskland. Hennes vakre tyske språk, har gjort den danske nobelprisvinner Johannes V. Jensens bøker populære i Tyskland. Men forlegger Samuel Fischer mener at hennes arbeid i alle fall bør kontrolleres. For hun kan ta seg ganske store friheter til å stryke hele setninger, og dikte til enkelte ord. Hun har også oversatt fra svensk og norsk. Julia er også en erotisk, temperamentsfull litterær formidler. Hun korresponderer med direktør for Gyldendals bokhandel i København, Peter Nansen fra 1909 til han dør i 1918. Tonen blir mer og mer privat, helt til leseren gjennom hennes tiltaler (kære ven, søde P. N. takker for gjenkysset [19.03.15]) merker at hun er forelsket i Nansen som fremdeles er gift med den danske Betty Müller. Hun legger ved tre anledninger ved foto av seg selv, blant annet bildet i denne artikkelen.

Jeg har til nå ikke funnet det tyske manuskriptet til *Det gylne evangelium*.

Gabriel Scott - det var en gang

Av Kirsten og Thor Einar Hanisch

Fra tur til Maagereiret - glade minner fra 9 år siden

Birgit, Dag og Gabriel Scott i 1929.

Gabriel Scott Selskabet på båttur i Blindleia for 9 år siden

Om Gabriel Scott i «Sangen om Høvåg»

Av Kirsten og Thor Einar Hanisch

Høvåg Museums- og Historielag har som mange vet, en interessant småskriftserie om Høvågs historie. Mange historier derfra har stor allmenn interesse. Kjente forfatternavn går igjen, som Håkon Lilleholt, Johan Henrik Jørgensen og Ingjerd Modal. Dette gjelder f.eks. Småskrift nr. 13 for 2010, der Sigrun Kjostvedt, Håkon Lilleholt og Bjørg Ording var redaksjonskomite. Terjes Trykkeri hadde den grafiske produksjonen.

Det vi GSS-journalister har festet oss ved denne gang, er Sangen om Høvåg fra 1973 av John Moen, fordi Sangen har så mange referanser til Gabriel Scott. Moen ble født i Landvik i 1907 og var gift med Anna som kom fra Fleseidneset i Høvåg. I tillegg til selve diktet er det et interessant moment at John og Anna en stor del av livet eide og bodde i «Gabriel Scott-huset» like ved Høvåg kirke, der Vibeche Grødum med familien sin bor nå. John Moen levde til 1977 og er begravd på Høvåg gamle kirkegård.

Moens dikt er veldig langt. Vi tar bare med strofene som har direkte relevans for Gabriel Scott.

Anna og John Moen

Huset til venstre er den tidligere prestegården ved Høvåg kirke der John Moen med familie bodde.

Huset til høyre var lensmannsbolig. Dette ble revet rundt 1960 og flyttet til den andre siden av kirken, nærmere fjorden.

Feiring av Lillesand litteraturen

mandag 9. september,

Lillesand By- og Sjøfartsmuseum, Lillesand folkebibliotek og Gabriel Scott Selskabet går sammen om å feire bøker fra og om Lillesand. Det skjer mandag 9. september, hvor den tidligere bokbussen i Agder kommer på besøk og vil stå foran rådhusparken i tidsrommet 10 – 13.

Museet har ekstra åpent, og det er siste sjansje for å oppleve sommerens utstilling om Barndom i Lillesand. I Markusrommet forteller Anders Bjørnholmen og Ingjerd Modal om fiskeren Markus og rommets tilblivelse.

Bokbussen er på turné i hele Agder for å feire bokåret, og på denne dagen har den med seg de fine illustrasjonene fra billedboka «I morgentåkedalen». Det er vår lokale kunstner Ronald Jakobsen som har utført illustrasjonene, og han kommer innom bus-sen og forteller om hvordan boka ble til.

I biblioteket blir det leilighet til å høre Berit Eide Johnsen fortelle om Lillesands historie, og som opptakt tar Berit Eide oss med på en mini-byvandring fra museet til biblioteket.

Sangen om Høvåg

Av John Moen

Når jeg skal prøve skrive
en enkel Høvågsang
Hvor skal jeg da begynne
for den er meget lang
Det blir vel helst å starte
fra Høvågs kirkested
Forfatteren av sangen
han bør jo like ved

Og nærmere betegnet
Den gamle prestegård
Og som de fleste kjenner
den rett ved kirken står
Hertil kom Scott som liten
var sønn av presten jo
Her har vår sørlandsdikter
trått sine guttesko

Ja Høvågs gamle kirke
så vakker her den står
Bevart av Høvågs slekter
den er fra år til år
Den er av gråstein bygget
i god og gammel stil
Og om du ønsker se den
så kan du om du vil

Men kom når klokken ringer
det høver selvsagt best --
for hele menigheten
Og da især dens prest
for tomme kirkebenker
det er så trist å se
Den dårligste reklame
nei, la det ikke skje

Men før vi drar fra kirken
så tar vi dette med
til sommeren skal reises
et minne ut av sten
Og formen, blir en varde
om jeg har rett forstått
Den reises skal til minne
om sørlandsdikter Scott

Han kom som gutt til Høvåg
en kar på 8 år
Og første hjem han hadde:
Den gamle prestegård
Han var jo sønn av presten
Herr Jensen og hans fru
Og kanskje begge tenkte:
Hva skal det bli av du?

Men Gabriel han brukte
nok tankene, han og
Jo, dikter vil han være
Og frem til det han så
Men skal en noe være
da må der settes inn
Det fikk han tidlig lære
fra skoletiden sin

Det kan vel kanskje hende
at Jensen heller så
At Gabriel med tiden
fikk prestedrakten på
Men det er ikke alle
som prester vel skal bli
Alt kan vel ikke arves
Det må en kunne si

Men noe fikk han arve
Det tviles ikke på
For Jensen og hans frue
var rustet ut som få
De begge hadde anlegg
den literere vei
Så eplet faller ikke
fra stammen langt av vei

Han var kje gamle karen
da første boken kom
Og siden – ja de andre
har kommet som en flom
Det var kje alt som smakte
det skjønner vi så godt
Hvor finner du en dikter
som skrive kan så flott

Hvem kan forresten skrive
en barnebok som han
som boken ”Tripp, trapp tresko”
så rekk du handa fram
Jeg tror du blir for liten
Det tror jeg riktig nok
Av diktere så finnes
kun en som er som Scott

Jeg kan kje nevne alle
kun to jeg nevne vil
Som ”Kilden” for eksempel
Her vil jeg legge til
Her har vel fisker Markus
et visdomsord å si
Her kan en lære nøysomhet
Det trenges i vår tid

Du menneske som kommer
med dine mange krav
Lær du av fisker Markus
og se hva han deg gav
Og har du ikke lest den
så er den visst å få
Da tror jeg du vil øyne
det store i det små

I mange av hans bøker
kan finnes hård kritikk
især får kristenfolket
rett ofte stikk på stikk --
For livet stemte ikke
med ordene de sa
Dessverre kan det stemme
rett ofte nu og da

Å feie det er riktig
som det seg hør og bør
Men aller helst begynne
rett utenfor sin dør
Og siden kan du bruke
din kost når det er gjort
og feie for sin neste
og få det unnagjort

Tre biskoper om Gabriel Scott

Onsdag 2. oktober kl 12
i Søm Kirke i Randesund

Thor Einar Hanisch er månedens gjest i
Søm Kirke i Randesund.

Tema: Tre biskoper om Gabriel Scott-
Per Arne Dahl, Olav Skjevesland,
Stein Reinertsen.

Medlemmer av Gabriel Scott Selskabet er
spesielt velkomne

Gabriel Scott Selskabet inviterer til FANT-kveld på Hotel Norge i Lillesand,

søndag 3. november kl 16.

Vi ser Harde Johannessens filmintervju
med Espen Skjønberg og Torolv Maurstad,
ifm at det i 2017 var 80 år siden de spilte
sammen i filmen FANT.
Filmrevisittutstilling fra alle 4
Scott-filmene. Middag.
Påmelding telefon: 37 27 01 44.
Begrenset antall plasser

Kilden kommer på latvisk til jul

Av Harde Johannessen

Hvis du bidrar med 400 kroner til prosjektet får du navnet ditt på giverlista i boka, og du får et eksemplar. Du kan betale til Gabriel Scott Selskabets konto 2850.05.04872 innen 15. oktober. Merk betalingen med «Kilden på latvisk». Et flere siders forord kommer på latvisk, engelsk og norsk. Oversettelsen er et samarbeid mellom meg som økonomisk garantist, og SIA Nordisk v/ Snorre Karkkonen Svensson. Boklanseringen blir trolig på Nasjonalbiblioteket i Riga. For mer info, se Treskopostens vinternummer 2016.

Å bli kjent for annen gang

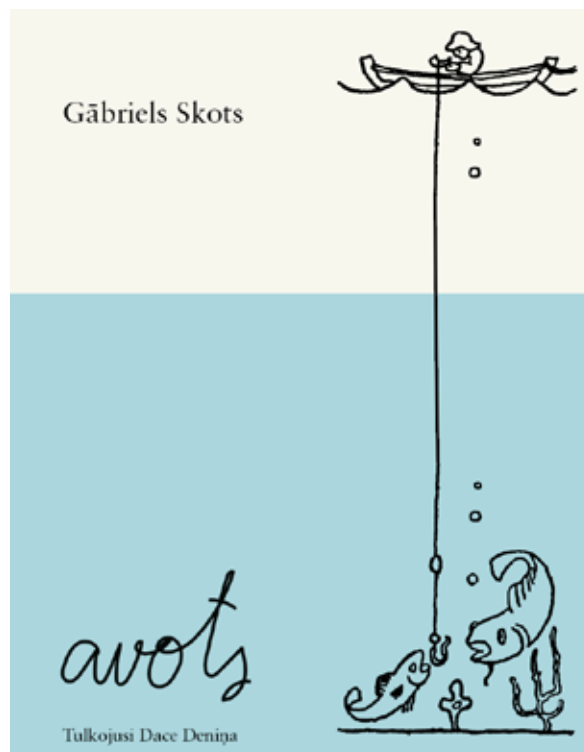
Andrejs Viksna

Oversatt av Snorre Karkkonen Svensson

Det er vel neppe helt logisk å si «ble for første gang kjent med» siden man bare blir kjent én gang og for alltid. Men når man snakker om den norske klassikeren Gabriel Scott i en latvisk kontekst, kan denne inkurien være på sin plass. Altså – latviske lesere ble for første gang kjent med den norske forfatteren Gabriel Scott i 1937 da romanen «Fant» (*Čigāns Fendriks*) kom ut i Teodors Lejas-Krūmiņš (1871-1947) sin oversettelse. Lejas-Krūmiņš har også oversatt andre norske forfattere, deriblant Knut Hamsun, og skrevet om norsk litteratur for et latvisk publikum. Dette var i en periode da skandinavisk litteratur var populær i Latvia, og neste bok lot derfor ikke vente lenge på seg. I 1939 kom barneboka «Jonas sørger for tre. En fortelling for gutter» ut. Boka ble riktignok oversatt fra tysk av Lilija Ukste. Bøkene til Gabriel Scott nøytt stor popularitet i Tyskland, og i likhet med den tyske utgaven besto den av to bøker («Hollender-Jonas» og «Gutten i røyken») som ble utgitt som én. De elegante, svart-hvite illustrasjonene som ble lagd spesielt for den latviske utgaven, var det kunstneren Gunārs Hermanovskis (1914-1969) som sto for. Senere skulle han bli offer for undertrykkelse av sovjetregimet på grunn av sine antikommunistiske bilder, og ble sendt til arbeidsleir i Sibir, noe som skadet hans helse for alltid.

Det at andre verdenskrig nærmet seg og den alt mer tiltagende følelsen av trusler gjennomsyret alle latviske aviser og tidsskrift, gjorde kanskje at Scott nærmest ikke ble nevnt i pressen. Det var noen notiser om utgivelsen av bøkene, han blir nevnt helt kort i en anmeldelse av Juvikfolket av Olav Duun og det er en reklame i den største latviske avisa i Latvia “Jaunākās Ziņas”: *Gabriel Scott «Jonas sørger for tre. En fortelling for gutter» En bok med lun humor om livet til den norske gutten Jonas på den ensomme Sandøya. En bok som oppfordrer til arbeid, kamp og selvoppofrelse. En utmerket julegave til gutter*” Denne reklameteksten publisert 16. desember 1939 var å finne mellom nyheter om tyske offensiver og om krigshandlinger i Finland. Andre verdenskrig har ennå ikke helt nådd Latvia, men konteksten merkes også i reklameteksten det er noe spent i den positive tonen.

Boka oversettes av Dace Deniņa (1973) som er blant de aller fremste oversetterne av skandinavisk litteratur til latvisk. Hun har oversatt rundt 60 bøker, blant annet Ibsen, Strindberg, Herman Bang, Erik Fosnes Hansen, Kim Leine, Per Olov Enquist og Hanne Ørstavik. I 2014 ble hun nominert til den latviske litteraturprisen LALIGABA for sin oversettelse av Gunnstein Bakkes roman “Aud og Maud”.

Forsiden blir kanskje slik som dette.

For latviere den gang var Gabriel Scott en av flere norske forfattere – Johan Falkberget, Sigrid Undset, Oscar Braaten, Johan Bojer – som hadde religiøse motiver i teksten, gode menneskeobservasjoner og persongalleri med et rikt indre liv. Som det står i forordet til den latviske utgaven av «Fant»: [...] *Skandinavisk litteratur har lenge vært et forbilde og brennpunkt for åndelig liv som alle Europas store nasjoner har vendt sitt blikk mot. [...] Hans helter er «småfolk»: fiskere, småbønder, gjeterne, omstreifere. Menneskene i Scotts bøker er legendariske i så måte – og det er hans særegne bidrag blant andre nordiske forfattere – at hans «helter» som utad er fåmælte, enkle, grå stakkarer, likevel har et rikt indre liv: De er mennesker med vare sjeler, med rike erfaringer, opplevelser og tanker. Disse menneskene er utpreget dypere og større mennesker enn de som «stråler» og som enten er rike eller innehar en høy posisjon i samfunnet [...]. De har sin egen filosofi om verden, jordelivet, mennesker og sjel livet og det som «mennesker kaller lykke» [...]*

Etter dette dukker Gabriel Scotts navn opp så vidt først 1994 i tidsskriftet «Literatūra un māksla» hvor han nevnes blant andre store forfattere i en artikkel om norsk kulturliv. Derfor er det med rette man kan si at med utgivelsen av «Kilden» i Dace Deniņas oversettelse gir latviske lesere mulighet til å gjøre seg kjent med Gabriel Scott sitt forfatterskap for andre gang.

Gabriel Scott - stadig i vinden

Av Kirsten og Thor Einar Hanisch

Men Pider Ro hadde ikke stemmerett

Lørdag 13. juli 2019 markerte Fædrelandsvennen «I historisk lys» 100 år siden «alle» fikk stemmerett. Tekst Roger Tronstad, førstearkivar ved Statsarkivet i Kristiansand. En av dem som mistet stemmeretten blant annet i kommunevalget i 1901 var Pider Ro, eller Petter «Pider» Ro (1838-1915).

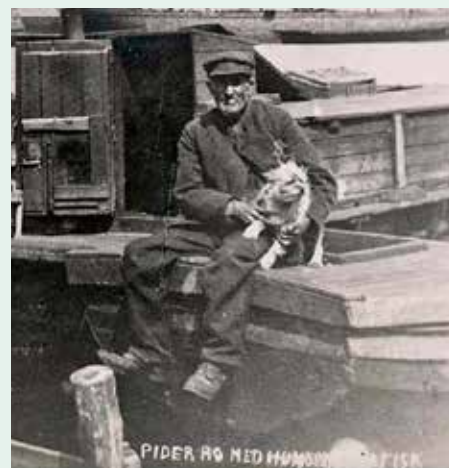
Han var en av byens fattigste og ble underholdt av fattigvesenet. Boligen han hadde var en gammel fiskeskøyte, et kjent bilde tatt av en ukjent fotograf, trolig i 1890-årene iflg Statsarkivet. På dette fotoet ligger skøyta fortøyd på vanlig plass ved Lagmannsholmen, og Pider har hunden sin «Ludafisk» forsvarlig og kjærlig plassert i armene. Neppe noen Scott-entusiast er ukjent med Pider og de fantastiske historiene som Scott har tillagt han. Den dag i dag er de uttømmelige kilder til underholdning for stadig nye generasjoner sørlendinger og andre.

Roger Tronstad forteller om grunnlovsparagrafen som ikke tillot folk som Petter Ro å stemme: «Det var samtidig med innføring av alminnelig stemmerett for menn i 1898 at Grunnlovens paragraf 52d ble vedtatt: «Stemmerett suspenderes ... ved at nyde eller i det sidste Aar før Valget have nydt Understøttelse af Fattigvæsenet. – Suspensjon på grunn av fattigstøtte kom til å gjelde ved valgene i årene 1900-1918. Paragrafen ble opphevd av Stortinget 17.

juli 1919 etter at det hadde kommet reaksjoner på det urettferdige ved systemet.

Det var mye man kunne trenge støtte til fra det kommunale fattigvesenet på begynnelsen av 1900-tallet. Når kommunen hadde slike utgifter, ble de bokført under posten for «Fattigvæsenet» og knyttet til den navngitte klienten, som dermed mistet stemmeretten. Støtten kunne gjelde for eksempel legehjelp, medisiner, innleggelse på sykehus eller asyl.

I årene etter 1900 ble suspensjonsbestemmelsen gradvis myket opp. For eksempel ble det i 1904 vedtatt en lempning ved kommunevalg, i den forstand at man fra da av ikke skulle miste stemmeretten hvis man hadde mottatt fattigstøtte til sykehusbehandling. I 1908 ble det samme vedtatt for stortingsvalg. Og hvis man hadde fått støtte til andre formål enn sykebehandling, skulle man beholde stemmeretten hvis støtten senere ble tilbakebetalt.

Pider Ro på skøyta si med hunden "Ludafisk". Foto tatt rundt år 1900. Foto: Statsarkivet i Kristiansand.

Fra 1916 skulle heller ikke understøttelse til opphold under arbeidsledighet, eller støtte til invalide, uføre, gamle og alderdomssvake, føre til suspendert stemmerett.

Dermed ble det en markert nedgang i suspensjoner i 1916. Og fra 1919 var det ikke lenger noen som mistet stemmeretten på grunn av «fattigstøtte».

Det går ikke fram av artikkelen om Petter «Pider» Ro noen gang stemte ved valg. Antakelig ikke, han gikk jo bort i 1915.

På Fylkesmannens samling for Fylkesmannsembetets ansatte i Skotteviga før sommeren sto Gabriel Scott i fokus som kulturinnslag. En av de ansatte som satte stor pris på dette var Birthe Guttormsen i Harald Hårfagres vei i Kongsgård 2 i Kristiansand, her avbildet umiddelbart etter hjemkomsten. Foto teh

Scott-entusiasten Sangvik ble fotografert med blomster etter vårmøte i UiA Senioruniversitetet fordi hun ikke bare måtte ha Kilden til seg selv og sin mann, men også til alle deres barn. Foto teh

Forfatteren av flere flotte historiske og aktuelle bøker om sørlandsk skipsfart og uthavnemiljø, især ved og nær Ny Hellesund, Jan G Langfeldt, og fru Eva, gledet seg over å motta Jubileumsutgaven av Kilden ved et sommerbesøk hos K&TE

Fantene slik Gabriel Scott så dem

Fritt etter Arne Beisland fra Arendal

Ved Kirsten og Thor Einar Hanisch

Programposten om Fant ved Harde Johannessen og visningen av filmen Fant under GSS-årsmøtet i Høvåg Herredshus i vår har inspirert oss til lese oss opp igjen på Gabriel Scotts første biograf Arne Beisland fra Arendal. Han gav biografien sin tittelen «Gabriel Scott, en Sørlandsdikter» og lanserte den som en jubileumshilsen til dikterens 75 års dag 8. mars 1949. Her forsøker Beisland å klarlegge de viktigste motivene i Scotts diktning og søker å finne forbindelseslinjene mellom dikteren og hans verk og landet og folket der han bor. Nå i 2019 ville Scott ha fylt 145 år. Hans livsverk har såmenn tålt tidens tann.

Så til Fant og fantene, «de reisende» som båtfantene kalte seg selv og ville oppfattes og omtales som. Forresten er det vel riktigere å si at de skydde omtale, og de likte slett ikke å bli fotografert. Autentiske bilder av dem er imidlertid formidlet til Beisland av Flødevigens Hartvig Dannevig, og noen av disse vil vi gjengi her i Treskoposten så godt vi kan. Det var unikt at Scott greide å etablere et tillitsforhold til de reisende og kom dem så nær. Det skal imidlertid ikke underslås at Sebaldus Sjel ble rasende da boken Fant kom ut og ville saksøke Scott for en stor sum penger.

Et søksmål det ikke ble noe av.

Sebaldus Sjel

Innledningsvis vil vi også gi uttrykk for at Harde Johannessen har gjort en meget respektabel jobb med å få til og utføre et intervju med våre nasjonalt så meritterte skuespillere som Espen Skjønberg og Toralv Maurstad i anledning lanseringen av filmen Fant. Omslaget på DVD-en forteller at alle kjenner filmen FANT. Den kom i 1937, og introduserte gullalderen i norsk filmhistorie. Det er den absolutt lengstlevende av norske filmklassikere. Derfor er det stas for oss i Gabriel Scott Selskapet at den bygger på Gabriel Scotts bok FANT fra 1928. Det var Tancred Ibsen og Gabriel Scott som i september 1936 gjorde avtale om filmingen av FANT. Regi og intervju: Harde Johannessen. Spilletid: 27 minutter. Før Årsmøtet hadde representanter for GSS bare opplevd denne intervjuversjonen en gang tidligere: I en felles filmkveld med Sofies filmklubb i Oslo i desember 2017. Da var Espen Skjønberg 93 og Toralv Maurstad 91 år, begge i høy grad going strong. Et sentralt bilde fra filminnspillingen av et stort mannskap av skuespillere som illuderer de reisende om bord på to fanteskøyter, med robåt fylt med teiner, ser vi under.

Vi synes Arne Beisland skriver så interessant og engasjerende om Scotts to bøker om de reisende og om den allmenne oppfatning av dem, og om Scotts forhold til dem, og om deres oppfatning av seg selv, at vi lar biografens observasjoner gå som føljetong i Treskoposten. Noen, som Thor Einar, har selv gode opplevelser med fantene ved Fantholmen i Kristiansand: “Det var da vi som unggutter kjøpte slynggummi og kramper til bruk i lokale «bandekriger», spesielt mot «rampeguttene» ute ved og på Fyrstikkfabrikken ytterst i Kuholmen. Det er ille å tenke på at flere av våre motstandere havnet på forbedringsanstalten Bastøy ved Moss, mens vi selv bare ble truet med «korttidsopphold» på barnehjemmet Ebenezer ved Jegersberg ved Gimlemoen. Fantene solgte villig til begge de kjempende parter, ikke ulikt dagens globale krigsprofitører, mens kombattantene spikket slyngene selv. Jentene deltok ikke i stridighetene, men stilte i heldige tilfeller med plaster og trøst. Striden stoppet brått opp når en hørte politibilen «Svartemarja» komme ulende over Lundsbroen, Stiftamtmand Thygesons Minde, og en bare hadde minutter å komme seg vekk på.”

Toralv Maurstad 10 år og Espen Skjønberg 13 år. . (med røde ringer rundt)

Start føljetong:

Tilbake til kjente trakter. Fant.

Et eget innslag i folkelivet på Sørlandet er fantebåtene som sommeren igjennom streifer om ute mellom skjærene. De har gjerne bestemte steder der de helst holder til, eller de seiler fram og tilbake mellom Lyngør og Kristiansand. Hele familien er ombord i båten, og den er som regel temmelig stor. Nå er det slik at alle som farer, er en eneste stor familie, men om bord i hver enkelt båt er det et lite samfunn hvis største oppgave blant annet er å skade og bedra folket i de andre båtene. Selve maktfordelingen om bord kan minne om de gamle ættesamfunn. Den eldste står for styr og stell og bestemmer fart, tid og sted. Alle viktigere avgjørelser ligger i hans hånd. Han er nesten alltid en myndig mann, og det må han også være, da det ombord er styrken og kraften det kommer an på. Slåss de om bord, og det gjør de ofte, griper han inn der han vil, når han da ikke er skyld i livet selv. Alle vet hvilke følger det kan få dersom de nekter å adlyde ordrene hans. Det blir juling først, og så blir det av sted fra båten.

For folk langs kysten på Sørlandet er fanten til stor plage og forstyrrelse. Hver gang fantebåten svinger rundt odden og legger til i bukta, kommer en ekstra lås for alle dører. Men låser er engang ikke for tyver, det har folk så ofte erfart, og så forsvinner det ene og det andre fra stabbur, kjeller eller hage. Om morgenen er båten

gjærne forsvunnet. Det er menneskelig at folket her nede misliker fantene i høyeste grad, at de ikke alltid finner fram noe til dem når de fattige og for-gremmet, herjet av slåssing og brennevinn, står foran døren med luen i hånden. Ikke bestandig, men svært ofte er de ypperlige skuespillere.

Gabriel Scott har gjennom hele sitt liv hatt den beste anledning til å studere fantelivet på nært hold. Helt til 1915 bodde han på det mest utsatte sted langs kysten, omkring Høvåg og Brekkestø. Blindledene og de tilstøtende bukter og vikene var et yndet oppholdssted for fantene, ja er det den dag i dag. Her kunne de legge seg til i ukevis om sommeren, de fisket litt, de stjal litt, kvinnfolka gikk omkring inne i bygdene og solgte trearbeider og blikkenslagerarbeid av forskjellig slags, de tagg litt og de spionerte. Var de så heldige å få noe, ble det gjerne fest om bord om kvelden, drikking og synging, skjelling og slagsmål, og om natten forsvant gjerne et eller annet fra gårdene omkring.

Imidlertid gikk det lenge før det gikk opp for Scott at her var stoff til en bok. Først i 1928 kom «Fant I. Et blad av de reisendes bok» og to år senere fortsettelsen «Josefa» eller «Fant II Et blad av de reisendes bok». Scott har her funnet fram til et så godt som ubrukt stoff i norsk litteratur. Thomas Krag har skrevet en liten bok om fantene,

som han kalte «Skarv» med undertittelen «Sang i prosa». Men Krag var romantiker til sin siste dag. Det ble ikke noe bilde av fantelivet slik det virkelig var, men en forherligelse av det frie, ubundne liv ute i naturen. Derimot har Arne Garborg gitt et temmelig realistisk bilde av et fantefølge i sin bok «Fred»: «So dreg dei seg utyvi Nese i den isande vinden og fraus mest ihel. Og so fæle saag dei ut at Folk var helst rædde deim. Den ene filla svimeslo den andre, nakne Kroppen kikka ut både her og der, Haartufsane dingla um Hovudi paa deim og framyvi dei blaaafrosne, svartgaarute Andliti, Lusi var nok og leid med deim, kunde ein skyna.» Disse bøkene har Scott lest, men han lærte ikke så mye av dem. Garborg skildrer dessuten et fantefølge på landjorden, ikke båtfanter. Det var noe eget med båtfantene, det mente de iallfall selv, de sto liksom et trin over landfantene, som nærmest var å kalle for landstrykere. Det er helt galt å kalle dem for fanter, mener de, og de blir fornærmet om de hører det. De er reisende, skikkelig reisende, hverken mer eller mindre. – Da har Scott lært mer av Eilert Sundt. Det Scott ville var å gi et sannferdig bilde av fantelivet, skildre det uten noe slør over. Før han kastet seg over arbeidet for alvor, studerte han derfor Eilert Sundts skrifter om sosiale forhold i vårt land, først og fremst »Beretning om Fante- eller Landstrygerfolket i Norge» (1850).

Vet du at

- Under Olsok på Kjerkebrygga i Høvåg spilte Oddleiv Sandvig stemningsfullt trekkspill før og etter gudstjenesten, der Olav Haraldson den hellige sto i fokus for sogneprest Katrine Tallaksens preken.
- Det var også dåp på brygga. Sognepresten i aksjon.

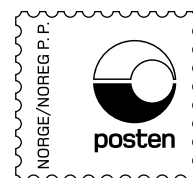
- Ingjerd Modal leste om Høvdinger fra Scotts Jernbyrden under Olsok på Kjerkebrygga. De var ikke alle mors beste barn.

- Bjørn Johanson t.v. er stolt av å ha bestemor, Haldis A H Johanson, som gjorde tjeneste for Scott-familien i Maagereiret i 2.5 år. Like stolt er Øystein Nilssen over at hans bestemor, Elisabeth Karlsdatter Nilssen, f. Nilsen, var god venn med, og konfirmert sammen med, Gabriel Scott. Gabriel pleide å sitte bak Elisabeth og stikke fingeren inn i de lange korkeflettene hennes. Her har teh knipset de to stolte barnebarna Olsokkvelden.

Retur:
GSS v/ Harde Johannessen
Hæstadveien 219
4770 Høvåg

BØKER AV GABRIEL SCOTT

Snart er det innsjurt!

Det store prosjektet med å utgi alle Gabriel Scotts bøker på nytt — ja, faktisk alt vi vet om at han fikk publisert i sin levetid — er snart fullført.

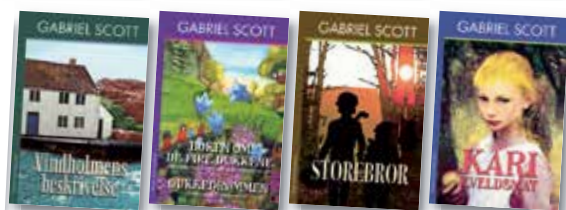
Foreløpig siste utgave fra forlaget er KARI KVELDSMAT.

Med den boken ute har vi bare to bøker igjen — nemlig PÅSKEEGGENE

(utgitt av Truls Erik Dahl / Juni forlag) og TANTE POSE

(utgitt av Bokklubben).

Disse to titlene har vi fortsatt noen eksemplarer av på vårt lager, men vi anser oss ikke ferdige med storprosjektet vårt før vi også har gitt ut disse to, er helt avhengig av midler til produksjonene, men så snart det finnes penger vil vi ta fatt på denne sluttspurten.

Bøker fra Gabriel Scott Selskabet

Aftenrøde (hft.)	99,- (70,-)
Agdesiden, Sørlandet slik Gabriel Scott så det	195,- (135,-)
Alkejegeren	200,- (140,-)
Babels Taarn (hft.)	149,- (105,-)
Barkefletteren	200,- (140,-)
Blaaskjæl	200,- (140,-)
Boken om de fire dukkene/Dukkedrømmen (hft. ill. dob.bind)	169,- (120,-)
Broder Lystig (hft.)	149,- (105,-)
Camilla Dyring (hft.)	149,- (105,-)
De vergeløse (hft.)	149,- (105,-)
De tre lindetrær (hft.)	149,- (105,-)
Den hvite hest (hft.)	149,- (105,-)
Det gyldne evangelium (hft.)	149,- (105,-)
Det spøker	200,- (140,-)
Dikt i samling bind 1 (hft.)	169,- (120,-)
Dikt i samling bind 2 (hft.)	169,- (120,-)
Emanuel (hft.)	149,- (105,-)
En drøm om en drøm – Våren	149,- (105,-)
En drøm om en drøm – Sommeren	149,- (105,-)
En drøm om en drøm – Høsten	149,- (105,-)
En drøm om en drøm – samlet 1-3 (hft.)	399,- (280,-)
Et levnedsløp. Biografi (T.E. Dahl)	200,- (140,-)
Fant / Josefa (dobbelbind)	250,- (175,-)
Far sjøl i stua (hft.)	149,- (105,-)
Ferdinand (hft.)	149,- (105,-)
Fugl Fønix (hft.)	149,- (105,-)
Fergemannen	200,- (140,-)
Gud velsigne Vårherre. 4 foredrag (J. Jervel) (hft.)	100,- (75,-)
Helgenen	200,- (140,-)
Hellig tre konger (hft.)	149,- (105,-)
Hollender-Jonas (dobbelbind)	200,- (140,-)
Hyrden (hft.)	149,- (105,-)
Jagtjournalen (hft.)	149,- (105,-)
Jernbyrden (dobbelbind)	250,- (175,-)
Kari Kveldsmat (hft.)	149,- (105,-)
Kilden	369,- (260,-)
Lillehavns mysterier 1 (hft.)	149,- (105,-)
Lillehavns mysterier 2 (hft.)	149,- (105,-)
Markus the Fisherman	200,- (140,-)
Pider Ro's historier	200,- (140,-)
Pukkelen (hft.)	149,- (105,-)
Påskeeggene (utgiver: Juni forlag)	200,- (140,-)
Sanketeina 1 (hft.)	149,- (105,-)
Sanketeina 2 (hft.)	149,- (105,-)
Sanketeina 3 (hft.)	149,- (105,-)
Sanketeina 4 (hft.)	149,- (105,-)
Saketeina – samlet 1-4 (hft.)	490,- (350,-)
Sjøpapegøier (hft.)	149,- (105,-)
Skipper Terkelsens levnedsløp (hft.)	149,- (105,-)
Sven Morgendug (hft.)	149,- (105,-)
Sølvfaks	200,- (140,-)
Stien	200,- (140,-)
Storebror (hft.)	149,- (105,-)
Tante pose (utgiver: Bokklubben)	200,- (140,-)
The golden gospel (hft.)	149,- (105,-)
Tripp-Trapp-Tresko	200,- (140,-)
Vester i skjærene	200,- (140,-)
Vindholmens beskrivelse (hft.)	149,- (105,-)
«Sør i skjærene» cd (Kleveland/Justnæs)	200,- (140,-)

GABRIEL SCOTT SELSKABET (GSS) gir ut Scotts bøker på nytt, på eget forlag. De kan skaffes i bokhandelen eller bestilles fra GSSs nettside. Se www.gabrielscott.no
Bli medlem i Selskabet, og få bøkene til medlemspris.